

О. Б. Черномаз

Львівський державний університет внутрішніх справ,
доцент кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу,
канд. юрид. наук, доц.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

© Черномаз О. Б., 2015

Обґрунтовано теоретичні засади медичного страхування та практичних рекомендацій щодо підвищення ролі медичного страхування в забезпеченні соціального захисту громадян; виявлено чинники, які впливають на якість надання медичних послуг із використанням медичного страхування.

Ключові слова: медичне страхування, особливості медичного страхування, медичний захист населення, страхові послуги, фінансування.

О. Б. Черномаз

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Обоснованы теоретические основы медицинского страхования и практические рекомендации по повышению роли медицинского страхования в обеспечении социальной защиты граждан; выявлены факторы, которые влияют на качество предоставления медицинских услуг с использованием медицинского страхования.

Ключевые слова: медицинское страхование, особенности медицинского страхования, медицинская защита населения, страховые услуги, финансирование.

O. B. Chornomaz

PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF MEDICAL INSURANCE IN UKRAINE

In the article the substantiation of theoretical principles of health insurance and practical recommendations to enhance the role of health insurance in the social protection of citizens; The factors that affect the quality of medical services with the use of health insurance.

Key words: health insurance, particularly health insurance, medical protection, insurance services, finance.

Постановка проблеми. Механізм медичного страхування в Україні перебуває лише на стадії формування. Медична галузь не має можливості користуватися перевагами ринкової економіки. Державний бюджет, з якого сьогодні вона фінансується, неспроможний покрити навіть половину її потреб. Сьогодні не існує чіткого уявлення про систему медичного страхування, яка має бути

прозорою і зрозумілою для громадськості. Страхова медицина охоплює фінансування наукових досліджень, підготовку медичних кадрів, витрати на розвиток матеріально-технічної бази лікувальних закладів, надання медичної допомоги населенню. Вона ґрунтується на таких принципах, як економічна і соціальна захищеність середніх і малозабезпечених верств населення, гарантованість прав кожного громадянина на якісну медичну допомогу, обов'язковість внесків як фізичних, так і юридичних осіб. Уже підготовлено більше десятка альтернативних законопроектів, якими визначаються правові засади здійснення медичного страхування. Запроваджувати його слід негайно, але для цього потрібно вирішити низку проблем. Основним каменем спотикання є визначення органу, який відповідав би за акумуляцію та розподіл страхових коштів [1, с. 111].

Чинна в Україні система охорони здоров'я, яка побудована переважно на бюджетних засадах, продемонструвала свою неефективність. Дефіцит фінансових ресурсів наклав суттєві обмеження на розвиток інфраструктури медичної галузі, рівень та якість медичної допомоги.

Право людини на охорону здоров'я, згідно зі ст. 11 Європейської соціальної хартії, зобов'язує Україну, як і інші держави, створити відповідні умови для його реалізації. Це стає можливим лише за умови перебудови системи охорони здоров'я та пошуку нових джерел її фінансування. Досвід розвинених країн світу доводить, що досягнення цієї мети можливе шляхом запровадження страхової медицини. Страхова медицина є реальною альтернативою бюджетному фінансуванню, яке вже не спроможне забезпечити конституційне право громадян на отримання безоплатного медичного обслуговування. Розвиток медичного страхування є об'єктивною потребою, яка продиктована необхідністю забезпечити надходження коштів до галузі охорони здоров'я [2, с. 33].

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням проблеми запровадження загальнообов'язкового медичного соціального страхування займалися такі вчені: Н. Андрієшина, С. Санченко, М. Поліщук, Т. Бахтєєва. Вони наголошують на необхідності негайного впровадження загальнообов'язкового медичного страхування.

Мета статті полягає в розгляді та вивченні особливостей системи медичного страхування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Важливим елементом системи страхової медицини є медичне страхування. Медичне страхування – система, при якій надання медичної допомоги буде здійснюватись на принципах страхування, коли захворювання сприймається як страховий випадок. За допомогою системи страхової медицини вирішуються численні питання гарантованості доступності медичних послуг для широких верств населення, залучення додаткових ресурсів у сферу охорони здоров'я.

Медичне страхування – це страхування на випадок утрати здоров'я з будь-якої причини, зокрема через хворобу та нещасний випадок [3, с. 109].

Медичне страхування є формою соціального захисту населення щодо охорони здоров'я, воно пов'язане з компенсацією витрат громадян на медичне обслуговування. Це система організаційних і фінансових заходів щодо забезпечення діяльності страхової медицини.

Основними завданнями медичного страхування є :

- 1) посередницька діяльність в організації та фінансуванні страхових програм через надання медичної допомоги населенню;
- 2) контроль за обсягом та якістю виконання страхових медичних програм лікувально-профілактичними, соціальними закладами і окремими приватними лікарями;
- 3) розрахунок з медичними, соціальними установами та приватними лікарями за виконану роботу згідно з угодою через страхові фонди, які формуються за рахунок грошових внесків підприємств, закладів, організацій, громадян.

Основною проблемою є питання управління медичною галуззю, а з іншого боку – фінансове забезпечення страхової медицини. А друге питання важливіше, оскільки пов'язане з управлінням фінансовими ресурсами, які плануються на утримання охорони здоров'я в бюджетах. Медичне

страхування поділяється за формами на обов'язкове медичне страхування (ОМС) і добровільне медичне страхування (ДМС). Вирішальна роль у реформуванні системи медичної допомоги України належить переходу до обов'язкового медичного страхування. Обов'язкове державне медичне страхування регламентується законодавством щодо сфери його поширення, механізму визначення страхової суми та способів використання страхових фондів. У Законі України “Про страхування” та у “Основах законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування” воно названо першим у переліку обов'язкових видів страхування. Ґрунтується на принципах державності, обов'язковості, некомерційного характеру та загальності. Щодо добровільного медичного страхування в Україні, то його популярність рік у рік зростає, про що свідчить ріст як кількості укладених договорів, так і сум страхових платежів.

Ураховуючи сучасний стан фінансування системи охорони здоров'я в Україні, упровадження обов'язкового медичного страхування є неминучим.

Перехід до обов'язкового соціального медичного страхування в Україні є єдиним засобом поліпшення ситуації з охорони здоров'я, що перевірено світовим досвідом і сприятиме підвищенню якості, доступності та своєчасності надання медичної допомоги населенню [2, с. 35; 4].

Система обов'язкового страхування найближчим часом є не просто способом організації системи охорони здоров'я, а життєвою необхідністю відновлення медичної галузі. Обов'язкове медичне страхування повинно охоплювати практично все населення та задовольняти основні першочергові потреби, але існують перешкоди переважно правового характеру, що не дають змоги реалізувати вищевказані принципи.

Серед головних можна назвати такі:

- забезпечення збалансованості законодавчих актів із соціального страхування та загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування, що суттєво підвищить стабільність галузі охорони здоров'я загалом;
- підвищення відповідальності органів державної влади й місцевого самоврядування щодо зобов'язань, пов'язаних зі страхуванням пільгових груп населення;
- чітке розмежування функцій і відповідальності на різних рівнях управління системою;
- створення механізмів реального забезпечення захисту прав пацієнтів;
- забезпечення дієвого контролю з боку державних органів за цільовим використанням коштів, що будуть виділені на ці цілі [5, с. 57–64].

Необхідна умова прийняття та втілення Закону про загальнообов'язкове державне медичне соціальне страхування – виведення офіційної заробітної плати працівників із «тіні», адже відомо, що значна частина роботодавців продовжує видавати основну заробітну плату в конвертах. Нині «тіньова» зарплата в Україні сягає понад 50 %. Якщо це не буде призупинено, то фактично працівники будуть застраховані на мізерні суми. Для того, щоб єдиний Медичний фонд нормально функціонував, «у тіні» не може перебувати більше 20 % заробітної плати [4, с. 14].

Необхідно також чітко визначити осіб, які підлягатимуть загальнообов'язковому державному соціальному медичному страхуванню. Можливим варіантом запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування на першому етапі може бути страхування лише найманих працівників. Фінансування медичної допомоги пенсіонерам і дітям може здійснюватися через спеціальні державні програми [1, с. 114].

Основними позитивними наслідками, що очікуються від прийняття цього закону, є:

- створення прозорих механізмів фінансових, правових і соціально-економічних взаємовідносин між лікарями та пацієнтами;
- розв'язання державою проблеми організації соціально справедливої системи охорони здоров'я;
- надійність планування та рівномірність надання ресурсів на потреби системи охорони здоров'я;
- доступність медичної допомоги для всіх;
- оптимізація використання ресурсів системи охорони здоров'я [1, с. 114; 7, с. 113].

Висновки. Загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування – складова системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, що забезпечує всім громадянам рівні можливості для отримання медичної допомоги на засадах соціальної рівності і доступності незалежно від віку, статі, стану здоров'я.

Отже, для досягнення реальної цілісності української системи охорони здоров'я необхідний час та значні інвестиції. Оскільки система державного медичного соціального страхування є важливою і стратегічною для держави, то необхідно погодитись, що до її впровадження необхідно підійти зважено і конструктивно: розробити і у встановленому порядку затвердити закони та підзаконні акти про медичне страхування громадян; розробити положення про національний і територіальні фонди медичного страхування та їх сформувати, а також захистити права пацієнта на отримання своєчасної і якісної медичної допомоги.

З урахуванням тенденцій розвитку ДМС в Україні та досвіду фінансування медицини в іноземних країнах, для прискорення процесу переходу фінансового забезпечення закладів охорони здоров'я на основу медичного страхування, доцільним, на нашу думку, буде:

- прийняття законодавчих актів у сфері обов'язкового медичного страхування з чітким визначенням джерел фінансування, а саме: здійснення ОМС за рахунок коштів громадян-фізичних осіб та суб'єктів підприємницької діяльності;
- внесення змін до податкового законодавства з метою виведення страхових платежів на медичне страхування з доходу, що підлягає оподаткуванню [6, с. 221];
- переведення функціонування закладів охорони здоров'я на комерційні засади.

1. Астахова І. Е. Перспективи загальнообов'язкового медичного страхування в Україні / І. Е. Астахова, Є. О. Касьян // *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. – 2009. – № 1. – С. 111–115. 2. Болдова А. А., Мойко В. Й. Особливості медичного страхування в Україні // *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. – № 2. – 2012. – С. 33–39. 3. Говорушко Т. А. *Страхові послуги: навч. посіб.* / Т. А. Говорушко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 400 с. 4. Марченко Т. В. *Необхідність запровадження і перспективи розвитку обов'язкового медичного страхування в системі соціального забезпечення України [Електронний ресурс] / Т. В. Марченко // Фінанси*. – Режим доступу: [http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nvbdfa/2010_1/1\(18\)_2010_articles/1\(182010_Marchenko.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nvbdfa/2010_1/1(18)_2010_articles/1(182010_Marchenko.pdf) 5. Бачо Р. Й. *Перспективи розвитку страхового підприємництва в Україні [Текст] / Р. Й. Бачо // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії: збірн. наук. праць. Економічні науки*. – Чернівці, БДФА, 2009. – Вип. 3 (16). – С. 57–64. 6. Коцюрубенко О. М. *Розвиток медичного страхування в Україні / О. М. Коцюрубенко // Вісник соціально-економічних досліджень № 35*. – С. 217–222. 7. Василенко П. *Медичне страхування: реалії та проблеми / П. Василенко // Соціальне страхування*. – 2008. – № 3. – С. 112–113.